

Forfatter: [Martin Brun]

Titel: Portrætmaleren: om den Indbildte.

Citation: [Martin Brun]: "Portrætmaleren: om den Indbildte.", i [Martin Brun]: *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17*, L.N. Svare, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_017-shoot-workid1_017_021.pdf (tilgået 13. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 17

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

1

Portrætmaleren om den Indbildte.

**Sandhed udgjør mit hele Skilderie;
Samvittighed er Grundtegningen;
Overbeviisning Koloriten og Erfarenhed
Skatteringen.**

Kiöbenhavn, 1771. Trykt hos L. R. Svare.

2

3

⌘ Hvis jeg skal føie min Egenkierlighed i

⌘ at tror hvad tre af mine Overmænd har forsikret mig om, er det ikke at undre over, ar man i Dag seer den første Penseldrag af min Malerkunst.

⌘ Høistærede Samme efter ar have sadt det kiere Navn af Velyndere til Side, paa Min Begiering, har værdiget mig deres Bie- fald ved at oversee et af mine Portræter. Om jeg nu misbruger deres godhed, ved offentlig at sætte deres Skiønsomhed på Prøve, vil blive en Sag mellem dem og mig

4

⌘ 4 Men da maaskee en Grad af Ærekier- hed har ansporet mig til at samle flere Stem- mer, end tre, for at blive vis, om jeg saavclsom mange andre anseer Mine Fuskerier for Mesterstykker/ underkaster jeg dem en almindelig Dom og Paadømme.

⌘ Men førend jeg rager Dækket af dette mit første Portræt, maae jeg endnu engang er- indre, at Sandhed udgjør alle mine Skildrier, Samvittighed Grundtegningen, Overbeviisning Koloriten, og Erfarenhed Skatteringen.

⌘ Det vil nu komme paa en Prøve an, om Porrræer ligner Originalen, og om mine tre Overmænd kommer til at staae i den Klasse herefter, som de hidindtil har staaet i for mig, der er ikkuns en Læring i den vigtige og for» deelsfulde Flattere-Kunst.

⌘ Iblant mange af mine Landsmænd, der daglig giver en og anden agtsom og ikke ørkesløs Tilskuer Anledning til Latter, Medynk el- ler Sorg er der ingen, der mere fortienet det

5

⌘ 5

⌘ første og andet, nemlig Latter og Medynk, end

⌘ hen Indbildte.

⌘ Jeg mener og, at han kommer til at skyl- de mig en Deel af sin Taknæmmelighed, fordi jeg gjør ham den Ære, at indrumme ham de» første Plads iblant mine Portrætter.

⌘ Hvis jeg skulde begynde mit første Pen- seldrag ved hans Vugge, vilde Papiiret mang- le, men jeg har bestemt nærværende Ark til, ved nogle Original- og Hovedtræk at give et temmelig lignende Portræt paa dette latterligs og ynkelige Chreatur.

⌘ Jeg formoder, ar den af mine Landsmænd, jeg treffer, skammer sig dog livet; og piber ikke saa stærk, at han just skulde være selv den, der røber sig for Mængden, og saaledes blive peget paa med Fingre-

⌘ Jeg begynder da min første Streeg ved at sige, at den Indbildte er en Mand, hvis Egenkierlighed daglig gjør

ham den store Tie- neste, at han er færdig at gaae af sit eget Skind af lutler tom Glæde, fordi Naturen har ziiret vor Jord med saadan et Liggende fæe, som han.

6

✂ 6 Han bær al for stor Høiagtelse for sine al- lerkiereste Forældre, til at han skulde ligne dem ved noget ringere, end ved Nord- og Sydpo- len ;og skal man troe ham at være saa grun- dig en stiernekigere som han giver sig ud for, er han ikke bange for at sætte sin Siæl i Pant paa, at den lykkeligste Konstellation lod sig see i Luften, og at Naruren udtømte al sin Kunst den Nat, da hans kiere Moder blev dette Vun- derbarn qvit.

✂ Hvad hans Erfaring'anbelanger, da er den større, end man havde ventet; thi han har mange Gange ved er Glas Øl soret paa, at havde han fat paa den Hund, Niels Klim (den værdigeste Søn af vor store Holberg) vilde han nok lære ham, om han havde gjort flere Reiser under Jorden, end denne har gjort i Luften.

✂ Han sætter Væddemaal (og jeg sværger poa, at han vinder) med hvem være skal, ja endog med den skarpeste forgyldte Smaaherre, at der skal ikke være et Kastel i Luften, at han jo veed, hvor mange Kanoner det fører, og Hvor mange Pomper Fransk Bind der behøves til al skyde en Projekt ud.

7

✂ . 7

✂ Naar jeg Skal tale om hans Klædedragt, saa falder Penselen af min Haand af lutter Latter; men jeg vægrer mig ikke ved, ar ud- mundere ham, siden denne Monduur gjør in- gen Skaar i min Konges Kaffe, og i mit Fæ- drenelands Mynt.

✂ Vi vil begynde ovenfra; og da er hans Hat snarere et Udkast paa et af dr ruineerte Luftkaster, som han selv tiender saa vel, end noget ander.

✂ Som han har en stærk Troe, troer han og at enhver Kier i hans Hat fortienner en nye og dyb Ærbødighed hos den, der mø- der ham.

✂ Glæmmer samme Person at hilse ham, bliver han uden Naade fordømt til Pøbelens Klasse.

✂ Hver Dag seer man nye Skikkelse paa hans Haar eller Paryk; thi han tabte, troer han, en anseelig Deel af hans Værd, hvis han gjorde sig saa gemeen, at dreie sine Haar til den Side, Pøbelen dreier sine.

8

✂ 8 Som han har et Marmor'Hierte imod fin Jævnchristen, har han en Ksllunds Siæl imod sine Klæder.

✂ Denne hans Ømhed over sine Klæder gaaer faa vidt, ak han hellere vilde tage imod er Par Ørefigen, end see en Plet paa dem. (Man maae ikke anslaae ham for et Exempel paa Reenlighed.)

✂ Hvor bleg bliver ikke hans alvorlige An- sigt, hvis nogen kommer til den Ulykke, at komme en smule Pudder paa hans Kiøle;

✂ Saae man en Soldat snarere at gjøre sin Exercice, end denne Nar at snappe Børsten af Lommen, og feie og børste under den største Angestsveed, at dette Pudder tør efterlade sig et lille Plet.

✂ Og er en Fier paa fin Vei igiennem Luften saa dumdristig og forvoven, at hvile sig paa hans Klæder, med hvad for et barbarisk Øiekast anseer han den ikke da, og hvilke An- gest-Qvalmer mattrer ikke hans fine Siæl,

9

✂ 9 indtil Han faaer skaffet sig denne Fiende af halsen.

✂ Skeer dette, fordi haos Klæder ere saa aldeles super-Rare? Aldeles ikke; men han troer, at man fra denne hans vigtige Agtpaagivenhed paa uvigtige Ting skal gjøre Slutning til hans høie Siæl og ædle Tænkemaade.

✂ Er det Mode, at bære lange Klæder, bli- ver hans en halv Alen længere, for ikke at ud- staae den svære Fristelse, at have sin Liige paa Jorden.

✂ Vil Moden derimod, at man skal bære dem korte, bliver det langt fra ikke hans Sag at følge denne Mode, da hans Indbildning snart torde lide en ubodelig Skade, ved at formene ham at være en fattig Mand, eller have Trang paa Klæde. Hans Kiøle bliver alt- saa ligesaa lang i Aar som i Fior.

✂ Hans Strømper ere spraglede, for herved at gaae den græsselige Fare i Møde, at blive overstænket eller faae en Plet paa dem, der

10

✂ 10

✂ vist ikke vilde løbe af uden Sveed, Sorg og Bekymring.

✂ Hvis man skal troe hans Skomagers Ord at være ufeilbare, maae han 5 Gange ta- ge Maal af er par Skoe til ham og mener man, at da samme hans Skomager sidste Gang var hos ham med et Par Skoe, besvimmet den Indbildte 3 Gange i Rad, fordi den ene af Skoene slog en næsten ukiendelig Rynke.

✂ Det vilde være en uforglemmelig Forbrydelse imod hans Been, hvis man vilde raa- de ham, at gaae med Støvle om Vinteren; thi hvad er gemenere om denne Aarsens Tid, end Støvle?

✂ Hvis man skulde gjøre Slutning fra hans Gang til hans Helbred, maatte man troe, at Podagra var hans Hoved-Sygdom; men nei.

✂ Erfarenhed har lært ham, ar en gesvindt Gang passer sig kuns paa Tjenestefolk og Dag- lønnere, og da han veed, at han af en langsom

11

✂ 11 Gang saa trække mange Fordeele paa engang for hands Indbildning bliver denne hans.

✂ Hvor vilde han ikke foruroliges af svære Drømme, hvis han ikke var vis paa, at bære hver Aften hiem i sit Kammer alles Beundring over hans Gang og Væsen tilligemed hans vigtige Krop.

✂ Han giver altsaa ikke Spanieren noget efter i hans Triin, og han vilde maaskee ogsaa staae i Fare for at randsage de fleste af Byens Rende-Stene, hvis hans Skridt vare hurti- gere, end de ere; thi da hans Pine ere i Forretning snart ved første, snart ved anden, snart ved tredie Stokværk, og altsaa har andet at gjøre, end gjøre Opvartning for hans Been, er det ikke hans Sag at iile saaledes.

✂ Naar han er i Sældskab med Fruentim- mer, er hans Lemmer underkastede forunderli- ge Vendinger og ofte farlige Stillinger: en ikke alt for erfaren Dokter torde maaskee troe, at han havde en stærk Krampefeber.

✂ Han udsøger sig gierne Plads nær ved Lyset, for ikke at misunde de Tilstædeværende den Lykke, nøie at faae hans hele Person i Øie.

12

✂ 12

✂ Fruentimmerne holder han sig nærmest op til, som dem, der veed ret at sætte Priis paa et udpyntet Mandfolk.

✂ Hvor kysser og velsigner han ikke i Tan- kerne sin Snustobaks-Daase, for alle De væsentlige Tjenester den har gjort ham i Denne. Verden!

✂ Hvorledes skulde vel hans Fingre, beslaae- de med ikke ueffen forgyldte Ringe, bleven til et Valsprog iblant vore Fruentimmere, og hvorledes skulde han have faaet Lejlighed til at bedrage Misunderens Øie, ved at indbilde ham, at disse Sølvringe vare af Guld, hvis ikke han havde sin Daase ar takke for disse, velsignede Fordele?

✂ Vilde Den habileste Taskenspillere kappes med ham, om at vise Geskæftighed og Gesvin- dighed i Fingrene, vilde vores Kunstnere unægtelig blive til Skamme og tabe.

✂ Der er ikke noget, han i Sældskab med en fuldkomnere Hierrens Glæde forretter, end at spille kort; ach! hvilken Lejlighed for ham

13

✂ 13 at Viise frem sine lange og hvide, bøielige og forgyldte Fingre.

✂ Jeg skulde vist lyve Lykken paa, hvis jeg beskyldte den for, at vore Fruentimmere saa ofre tabe, naar de spiller med Hr. Indbildt; nei deres Øine, der stedse ere henvendte paa Hr.@Indbildts allerkiereste Fingre, giver sig ikke Tid til ar passe paa Kortene, men taber hellere deres Penge, end tabe disse Fingre af Sigte.

✂ Og hvor vilde dej vel være mueligt for vore Fruentimmere, ar laane deres Agtpaagi-venhed til Spillet? Hvad Hr. Indbildts Fingre ikke kan gjøre, kan hans Mund tilfulve gjøre-

✂ Hvad hør vore Fruentimmer med mere Andagt paa, end paa Diskurser om Elskov?

☒ Og hvem har 'en heldigere Mund til at fylde en Stue med en Snak af dette Slagsend vor elskelige Hr. Indbildt.

14

☒ 14 See! dette er Aarsagen, hvorføre Jeg til skriver hans Mund mere end nogen af hans andre Lemmer del gode Nummer, han har hos vore Fruentimmer.

☒ Med hvor matte Øiekast og ret skielne Hyrdeminer fortæller han ikke snart denne Jom- frues døende Kydskhedens Hedenfart, snart hiin Jomfrues klyngende Uskyldigheds Endeligt og snare sit eget spanske Heltemod i ar erobre an- dre Fæstninger, end dem, de rere giorte af Kalk og Steen!

☒ Han forsikrer paa sin Ære, (Man beha- ger at observere, ar han har intet, der fortie- ner dette Navn, uden hvad vore Frueentim- mer af en eller anden Hensigt vil Unde ham.) at han knap herefter tør vove sig ud paa Ga- den om Dagen; thi snart pikker en Jomfrue efter ham, snart raaber en anden, snart sukker den tredie, snart er den fierdes Tienere ham i Hælene, og siger: Monsieur! Monsieur! Fruen ønskede gierne i Aften at see dem ved hendes Kadrillie-Bord.

☒ Han har nu ogsaa sadt sig for i denne Vinter, at udvælge sig nogle visse Stæ- der, hvor .han herefter vil passere sine Af-

15

☒ 15 tentimer og om Dagen allene besørge sine Regenskaber, Wexler og Obligationer.

☒ (Men Vee det Sældskab, hvor Naren har Frisprog.)

☒ Naar han har indsniger sig hos en Fa- milie, seer man ham med Scepteret i Haanden (en Tobakspibe eller en Snusdaase og af Man» gel herpaa er Glas Øl eller Brænveviin) at føre et uindskrænket Regimente; ja han svær ved alt det som helligt er, at lader man ikke ham raade, vil hele Familien gaae til grunde.

☒ Forleden Vinter var en af mine Venner en meget brav Mand en Tidlang plaget af en stærk Kolik; for Spøg siger jeg til min gode Ven, om han ikke vilde unde Hr. Indbildt et Aftens Maaltid hos ham? Min Ven svarte ja, og Hr. Indbildt kom. Jeg indlod mig da før Maaltidet, med ham i en alvorlig Diskurs over Stats-Sager (denne Materie er hans Livmaterie.). Neppe havde dette Liggendefæe opladt sin Mund, og trillet nogle af sine svul- mende Talemaader ud iblant os, førend det begyndte at rumle brav i min Vens Mave, og ved den stærke Latter han var kommen i over Narens Snak, kom til at flippe Een, og saa- ledes blev kurrert.

16

☒ 16

☒ Min Ven, der ret var en snousk Mand@kaldte mig hid til hans Seng, og visker mig i Øret: aldrig gav jeg før nogen sulten Dokter er Maaltid Mad med større For- nøielse end i Aften.

☒ See! dette et der eneste gode. jeg veed, at Hr. Indbildt har gjort i denne Verden, og denne uvidende Kuur skal ikke heller blive glemt paa hans Gravskrift, hvis jeg kommer til at gjøre den.

☒ Mon nogen Stat er tient med Mænd af dette Slags, men jeg mærker, at man nødes til at taale slige Narre i et Rige for ikke ar blive plaget med værre.

☒ Hvis dette Skilderie faaer 5 Liebhabere til, foruden mine 3 Overmænd, skal jeg blive ved med mine Portræter over alle Lasterne til Nyttte og Tidsfordriv for de Fornuftigste af mine Landsmænd.